

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้เป็นกรวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท ซึ่งใช้การศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case study) ให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่ครอบคลุมทั้งพฤติกรรมทางคำพูด ท่าทาง ความรู้สึก เหตุผล การรับรู้ต่อพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล และตามการรับรู้ของผู้ป่วยสูงอายุ รวมทั้งการอธิบายถึงพฤติกรรมการดูแลของนักศึกษาพยาบาล โดยมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ทำการศึกษาประชากรจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1). นักศึกษาพยาบาล คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2540 ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 89 คน
- 2). ผู้ป่วยสูงอายุ ที่เข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย อายุรกรรมหญิง ศัลยกรรมกระดูกชาย ศัลยกรรมทั่วไปชาย และศัลยกรรมหญิง โรงพยาบาลชัยนาท ในช่วงตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 จำนวน 350 ราย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ

- 1). นักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาใน ปีการศึกษา 2540 ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท รวมทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ไว้ดังนี้

1.1 เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย อายุรกรรมหญิง ศัลยกรรมกระดูกชาย ศัลยกรรมทั่วไปชาย และศัลยกรรมหญิง โรงพยาบาลชัยนาท และได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุกลุ่มตัวอย่างสัปดาห์ละ 2 วัน ตามการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนภาคปฏิบัติในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ

1.2 เป็นผู้มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับกลุ่มต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง 3.01-4.00

กลุ่มปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง 2.01-3.00

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากชื่อแบบไม่มีการแทนที่ (Simple

Random Sampling) เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาพยาบาล 10 คน โดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มสูง และ กลุ่มปานกลาง จำนวนเท่า ๆ กัน กลุ่มละ 5 คน และ กำหนดให้มีนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ในแต่ละหอผู้ป่วยจำนวนกลุ่มละ 1 คน

1.3 เป็นผู้นิยามให้ผู้วิจัยทำการสังเกต และการสัมภาษณ์พฤติกรรมและการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ตลอดระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ตามช่วงวันและเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

2). ผู้ป่วยสูงอายุ ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย อายุรกรรมหญิง ศัลยกรรม กระดูกชาย ศัลยกรรมทั่วไปชาย และศัลยกรรมหญิง โรงพยาบาลชยันนาท ในช่วงตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 จำนวน 10 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยสูงอายุไว้ดังนี้ คือ

2.1 เป็นผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ ให้เข้าพักรักษาตัวในหอผู้ป่วยทั้ง 5 แห่ง และได้รับการดูแลจากนักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สัปดาห์ละ 2 วัน คือวันพฤหัสบดี และวันศุกร์

2.2 มีระดับความรู้สึกตัวอยู่ในระดับดี ไม่มีอาการสับสน ไม่มีภาวะแทรกซ้อนอย่างรุนแรง ผู้วิจัยตรวจสอบด้วยการประเมินจากแบบทดสอบสมรรถภาพสมอง โดยใช้แบบทดสอบสมรรถภาพสมองของผู้สูงอายุไทย (Thai Mental State Exam : TMSE) ของศาสตราจารย์ นพ. นิพนธ์ พวงจรินทร์ และกลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง (อ้างถึงใน มาโนช หล่อตระกูล, 2538) กำหนดคะแนนเต็ม 12 คะแนน โดยถือเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์ 0 - 3 คะแนน มีอาการสมองเสื่อมมาก และระดับความรู้สึกตัวน้อย

เกณฑ์ 4 - 8 คะแนน มีอาการสมองเสื่อมเล็กน้อย และระดับความรู้สึกตัวปานกลาง

เกณฑ์ 9 - 12 คะแนน ไม่มีอาการสมองเสื่อม และมีระดับความรู้สึกตัวดี

2.3 สามารถเข้าใจ พูดภาษาไทยได้ และสามารถติดต่อสื่อสารได้รู้เรื่อง

2.4 ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบข้อคำถาม ร่วมกับการแสดงความคิดเห็นในการสัมภาษณ์พฤติกรรมและการดูแลตามการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

2.5 กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุ เป็นเพศหญิงและเพศชาย และเข้าพักรักษาตัวทั้งในแผนกหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรม และศัลยกรรม มีจำนวนกลุ่มละเท่า ๆ กัน

ผู้วิจัยกำหนดจะทำการสังเกตพฤติกรรมและการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล คนละ 3 ครั้ง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง			
นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3	89 คน	10 คน	กลุ่มเก่ง 5 คน		กลุ่มปานกลาง 5 คน	
ผู้ป่วยสูงอายุ	350 คน	10 คน	เพศชาย 6 คน		เพศหญิง 4 คน	
			อายุรกรรม 2 คน	ศัลยกรรม 4 คน	อายุรกรรม 2 คน	ศัลยกรรม 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 6 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ป่วยสูงอายุกลุ่มตัวอย่าง

ชุดที่ 3 คู่มือและแบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 6

สถานการณ์เลือกสรร คือ

3.1) การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย

3.2) การตรวจนับชีพจร

3.3) การตรวจนับการหายใจ

3.4) การตรวจวัดความดันโลหิตของร่างกาย

3.5) การทำความสะอาดร่างกายผู้ป่วยสูงอายุ

3.6) การให้ยารับประทาน

ชุดที่ 4 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

ประกอบด้วย 2 ชุด คือ

4.1) สำหรับนักศึกษาพยาบาล

4.2) สำหรับผู้ป่วยสูงอายุ

ชุดที่ 5 แบบบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

ชุดที่ 6 คู่มือการจัดกลุ่มสนทนานักศึกษาพยาบาล

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อหากรอบแนวคิดเนื้อหา และนำมากำหนดเป็นลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภูมิสำเนา สัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดาและมารดา หอผู้ป่วยที่ฝึกปฏิบัติงาน (ดูภาคผนวก ก)

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ป่วยสูงอายุกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส หอผู้ป่วยที่พักรักษาตัว จำนวนวันที่พักรักษาตัว ประสบการณ์การได้รับการรักษา จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือนของผู้ป่วยสูงอายุ ประสบการณ์การได้รับการดูแลจากนักศึกษาพยาบาล ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค อาการสำคัญ

ประวัติเจ็บป่วยในปัจจุบัน ประวัติการเจ็บป่วยในอดีตและอาการปัจจุบัน ผู้วิจัยบันทึกจากแฟ้มบันทึก รายงานการรักษาและการพยาบาล (ดูภาคผนวก ก)

ชุดที่ 3 คู่มือ และแบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ

ลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลเป็นแบบ Check List ว่า พบหรือไม่พบพฤติกรรม ตามพฤติกรรมดูแลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการดูแลของ Roach ทั้ง 5 ด้าน และแบ่งจำนวนพฤติกรรมดูแลที่ใช้วัดในแบบสังเกตทั้ง 6 สถานการณ์เป็นรายด้าน ดังนี้

- ด้านความเห็นอกเห็นใจ	จำนวน 78 ข้อ
- ด้านความสามารถในการดูแล	จำนวน 75 ข้อ
- ด้านความเชื่อมั่นไว้วางใจ	จำนวน 53 ข้อ
- ด้านจิตสำนึกความถูกต้องทางศีลธรรมจริยธรรม	จำนวน 105 ข้อ
- ด้านทักษะผูกพันในการปฏิบัติงานการดูแล	จำนวน 64 ข้อ

ทำการสังเกตเฉพาะในสถานการณ์ตามที่ผู้วิจัยได้เลือกสรร 6 สถานการณ์ โดยการสังเกต นักร้องในสถานการณ์การดูแลบนหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรม และศัลยกรรม จำนวนหอผู้ป่วยละ 1 วัน จนครบทั้ง 5 แห่ง โดยเป็นสถานการณ์การดูแลที่มีการปฏิบัติเป็นประจำและพบตรงกันทั้ง 5 หอผู้ป่วย และทำให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแล ของนักศึกษาพยาบาลเหมือนกันในทุกหอผู้ป่วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พยอม อยู่สวัสดิ์ (2537) และ Sharwood (อ้างถึงใน Gaut & Leininger, 1991: 79-87) ที่ได้ศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ และพบตรงกันกับผู้วิจัยได้สำรวจพบใน สถานการณ์การดูแล 3 สถานการณ์ใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล เฉพาะในสถานการณ์ที่เลือกสรร ได้แก่

1. การตรวจวัดสัญญาณชีพ เป็นสถานการณ์ที่เกิดการดูแลจากนักศึกษาพยาบาล ในด้านการเฝ้าระวังอาการของผู้ป่วย โดยแบ่งเป็น 2 ชั้นคือ พฤติกรรมการดูแลในชั้นก่อนมีปฏิสัมพันธ์ และชั้นมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแลแบ่งเป็น 4 สถานการณ์ย่อย คือ 1) การตรวจวัดอุณหภูมิ 2) การตรวจวัดอัตราการหายใจ 3) การตรวจนับชีพจร 4) การตรวจวัดความดันโลหิต

2. การทำความสะอาดร่างกาย หมายถึง พฤติกรรมที่นักศึกษาพยาบาลแสดงออกในขณะที่ให้การดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ตั้งแต่ชั้นก่อนมีปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วยการจัดเตรียมอุปกรณ์ก่อน และหลังปฏิบัติ ชั้นมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยสูงอายุในการทำความสะอาดร่างกายเพียงบางส่วน (Partial Bed Bath หรือ Self Administrated Bath) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดการดูแล จากการให้ความช่วยเหลือในกิจวัตรประจำวันผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

3. การให้ยารักษา หมายถึง พยาธิกรรที่นักศึกษาพยาบาลแสดงออกในขั้นก่อนมีปฏิสัมพันธ์ เป็นการเตรียมอุปกรณ์และการเตรียมยา และขั้นมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยสูงอายุในการให้รับประทานยารวมถึงการอธิบายเกี่ยวกับแผนการรักษาและการได้รับยา การสังเกตอาการแทรกซ้อนของยา และการประเมินผลหลังให้ยา ซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์ที่ผู้ป่วยสูงอายุต้องการการดูแลทางด้าน การได้รับเทคนิควิธีการพยาบาลตามแผนการรักษา การเฝ้าระวังป้องกัน และความต้องการอธิบาย คำแนะนำจากนักศึกษา

โดยในแบบสังเกตจุดนี้จะประกอบด้วย รายการพฤติกรรมการดูแลที่นักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างแสดงออกมาในแต่ละสถานการณ์ ส่วนทางด้านขวามือ สำหรับผู้วิจัยทำการบันทึกพฤติกรรมการดูแล โดยลักษณะคำตอบในแต่ละข้อ ใช้การตรวจสอบพฤติกรรมตามที่สังเกตพบจริง ถ้านักศึกษาพยาบาลแสดงพฤติกรรมการดูแลใดให้หลังบันทึกในช่องพบพฤติกรรม แต่ก็ไม่ปฏิบัติตามดูแลผู้ป่วยสูงอายุ นั้น ๆ ให้หลังบันทึกในช่องไม่พบพฤติกรรมและในการสังเกตพฤติกรรมใดพบว่านักศึกษาได้แสดงออกมาแต่ไม่มีในแบบสังเกต ก็จะทำกรลงบันทึกไว้ในส่วนท้ายของแบบสังเกตในช่องหมายเหตุ

การให้คะแนนพฤติกรรมดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาล โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

พบพฤติกรรม คือ นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติพฤติกรรม ให้ 1 คะแนน

ไม่พบพฤติกรรม คือ นักศึกษาพยาบาลไม่ปฏิบัติพฤติกรรม ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 2 คู่มือการสังเกตพฤติกรรมดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแบบสังเกตพฤติกรรม ทั้ง 5 ด้าน แจกแจงรายละเอียดของพฤติกรรม และอธิบายวิธีการสังเกต ขั้นตอนการสังเกตไว้โดยละเอียด (ดูภาคผนวก ก) นอกจากนี้ยังกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลพฤติกรรมการดูแล โดยเริ่มจากกำหนดจำนวนพฤติกรรมการดูแลที่ได้ในแต่ละครั้ง นำคะแนนพฤติกรรมการดูแลที่ได้จากการสังเกต ในสถานการณ์ที่เลือกสรร ทั้ง 6 สถานการณ์ ของการสังเกตแต่ละครั้ง ซึ่งมีเกณฑ์คะแนนดิบที่แตกต่างกันไป ในแต่ละสถานการณ์ดังนี้คือ

1) พฤติกรรมการดูแลในสถานการณ์การตรวจวัดอุณหภูมิของร่างกาย การตรวจวัดความดันโลหิต และการทำความสะอาดร่างกายผู้ป่วยสูงอายุ คะแนนเต็มสถานการณ์ละ 65 คะแนน

2) พฤติกรรมการดูแลในสถานการณ์การตรวจนับชีพจร การนับอัตราการหายใจ และการให้ยารักษา คะแนนเต็มสถานการณ์ละ 60 คะแนน

รวมคะแนนพฤติกรรมดูแลในทุกสถานการณ์เลือกสรร ที่ได้จากการสังเกต (คะแนนเต็ม) 375 คะแนน ต่อการสังเกต 1 ครั้ง

การแปลผลคะแนน

นำคะแนนดิบการปฏิบัติพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการสังเกตในแต่ละสถานการณ์เลือกสรรของแต่ละคน ในแต่ละครั้งนำมารวมกันจนครบทั้ง 3 ครั้ง และนำมาเทียบเกณฑ์การแปลผลตามความหมายระดับการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแล ใช้เกณฑ์การประเมินการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแล โดยเทียบจากเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนรวมในแบบสังเกตทุกชุด เป็นเกณฑ์ต่ำสุดในการประเมิน และนำมาจัดแบ่งเป็นลำดับขั้นการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ตัดสินระดับการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแล

โดยใช้มาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 4 ระดับ ทำการเทียบคะแนนพฤติกรรมการดูแลที่พบจากการสังเกตในรูปคะแนนดิบ เป็น 4 ระดับ แบ่งตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์คะแนน	ระดับพฤติกรรมการดูแล
- ร้อยละ 81-100	ดีมาก
- ร้อยละ 66-80	ดี
- ร้อยละ 51-65	ปานกลาง
- ต่ำกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50	ต่ำ

ชุดที่ 4 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุ ซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้สำหรับการกำหนดประเด็นในการซักถามผู้ให้สัมภาษณ์ ในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลตามแนวคิดพฤติกรรมดูแลของ Roach ทั้ง 5 ด้าน เพื่อป้องกันการสับสนในขณะซักถาม โดยลักษณะคำตอบจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบได้อย่างอิสระ ตามความคิด ความรู้สึก และการรับรู้พฤติกรรมดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่นักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างแสดงออกมาที่เป็นจริงอย่างไม่จำกัด โดยทำการสัมภาษณ์ประกอบการบันทึกเทปคำสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือชุดนี้จะไม่ถามาคัดคะแนน (ดังแสดงในภาคผนวก ค)

ชุดที่ 5 แบบบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ชุด ใช้บันทึกข้อมูลการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ประกอบการวิเคราะห์การบันทึกอาการและการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุที่อยู่ในความรับผิดชอบการดูแลของนักศึกษาพยาบาล (Nurse's note)

ชุดที่ 6 คู่มือการจัดกลุ่มสนทนาสำหรับนักศึกษาพยาบาล (Focus Group Study) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะในนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในคู่มือประกอบด้วยวัตถุประสงค์การจัดกลุ่มสนทนา ขั้นตอนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ของคณะผู้ดำเนินงาน และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้สำหรับกำหนดประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ และการให้ความหมายพฤติกรรมดูแลผู้ป่วยสูงอายุตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสนทนากลุ่มประกอบการบันทึกเทปคำสัมภาษณ์ และการจดบันทึก ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือชุดนี้จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล โดยไม่มีการคิดคะแนน ดังแสดงในภาคผนวก ค

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้
ขั้นเตรียมการก่อนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแล

ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตามกรอบแนวคิดพฤติกรรมการดูแลของ Roach ทั้ง 5 ด้าน รวมทั้งแนวคิดการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม และการดูแลผู้ป่วยสูงอายุในแนววัฒนธรรมไทย

2). สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 45 คน โดยใช้แบบสอบถาม ทำการศึกษานำร่อง(Pilot Study) มีวิธีการเลือกคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท ที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 10 คน เลือกจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลในชั้นเรียน และอาจารย์ผู้สอน ว่าเป็นผู้มีทักษะในระดับที่เป็นที่ยอมรับในความสามารถในการให้การดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ได้ครอบคลุมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

2.2 พยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาล ชัยนาท หอผู้ป่วยละ 5 คน รวม 25 คน คัดเลือกจากการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงานวิชาชีพ พยาบาลว่าเป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี และเคยผ่านการอบรมเทคนิคทางการพยาบาลเฉพาะทาง และสามารถให้การดูแลผู้ป่วยอย่างมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของญาติและผู้ป่วย

2.3 อาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 10 คน คัดเลือกจากเป็นผู้ที่รับผิดชอบสอนนักศึกษาพยาบาล ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ หรือการพยาบาลผู้ใหญ่ และนิเทศการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม จำนวน 5 หอผู้ป่วย และได้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคการพยาบาลเฉพาะทางหรือคลินิก และเป็นที่ยอมรับว่ามีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ

3) สังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของพยาบาลวิชาชีพ ที่ได้รับคัดเลือกจากการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงานวิชาชีพการพยาบาล ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาล และผ่านการอบรมเทคนิคทางการพยาบาลเฉพาะทาง สามารถให้การดูแลผู้ป่วยอย่างมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของญาติและผู้ป่วย จำนวนหอผู้ป่วยละ 1 คน รวม 5 คน ในหอผู้ป่วยอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาลชัยนาท โดยทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) และสังเกตสถานการณ์การดูแลบนหอผู้ป่วย จำนวนหอผู้ป่วยละ 1 วัน

ขั้นสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือ

1. สร้างแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและกลุ่มผู้ป่วยสูงอายุ และสร้างแบบบันทึกรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ

2. นำข้อมูลที่ได้อาจจัดกรอบพฤติกรรมการดูแลในแต่ละด้าน และสร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และสร้างคู่มือการสังเกตพฤติกรรมการดูแล ที่ใช้เป็นสำหรับผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยในการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

3. สร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุตามกรอบแนวคิด

การดูแลของ Roach ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งนักศึกษาพยาบาลและผู้ช่วยสูงอายุ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ให้โอกาสผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบได้อย่างอิสระตามความพอใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ประสบการณ์ในการดูแล และการรับรู้พฤติกรรมดูแลอย่างไม่จำกัด

4. นำเครื่องมือทั้งหมดให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและขอคำปรึกษา แนะนำ ภายหลังจากผู้วิจัยนำมารับแก้ไขให้สมบูรณ์

5. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity)

นำเครื่องมือทั้งหมดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 8 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมและความสอดคล้องของพฤติกรรมย่อย ในพฤติกรรมดูแลแต่ละด้าน และความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมดูแล ความถูกต้อง ความชัดเจน ความรัดกุม สำนวนภาษา เกณฑ์การพิจารณา และการตีความหมายของข้อความ

เมื่อได้รับเครื่องมือที่แก้ไขคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำข้อความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มาเปรียบเทียบกัน โดยถือเอาความคิดเห็นตรงกันในแต่ละข้อ ให้เกณฑ์ร้อยละ 80 และทำการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมในข้อคำถามตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เสนอไว้พิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในเรื่องเกี่ยวกับการแยกพฤติกรรมดูแลบางข้อให้เกิดความชัดเจน และสอดคล้องกับพฤติกรรมหลัก ปรับแก้ข้อความสำนวนภาษาให้ชัดเจนและเหมาะสม รวมทั้งการเรียงลำดับข้อความคำสัมภาษณ์ในแนวทางการสัมภาษณ์ให้เชื่อมโยง สอดคล้องกันมากขึ้น โดยจะถือว่าเครื่องมือการวิจัยทั้งหมดมีความตรงตามเนื้อหา

6. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสังเกตพฤติกรรมดูแล และแนวการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ จำนวน 6 คน และผู้ช่วยสูงอายุแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาลราชวิถี จำนวน 3 คน ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดหาความเที่ยงของการวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

6.1) แบบสังเกตพฤติกรรมดูแลผู้ช่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 3 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมดูแลของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 3 คน ทดลองใช้ในหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาลราชวิถี ตามสถานการณ์ที่กำหนดทั้ง 6 สถานการณ์ที่เลือกสรร โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการทดลองสังเกตพร้อมกันครั้งละ 2 คน ต่อการสังเกตนักศึกษาพยาบาล 1 คน เป็นจำนวน 2 ครั้ง ต่อ 1 วัน สังเกตในช่วงเวลาเดียวกัน โดยทำการสังเกตในช่วงเวลา 30 นาที และลงบันทึก 15 นาที จนครบระยะเวลาในการสังเกตในแต่ละครั้ง คือ 3 ชั่วโมง จะครอบคลุมทั้ง 6 สถานการณ์การดูแล ในแต่ละวัน และต่างคนต่างให้คะแนนพฤติกรรมดูแลในแบบสังเกตตามความเป็นจริง และนำคะแนนพฤติกรรมดูแลที่ได้จากการทดลองสังเกตของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแต่ละคน นำมาหาค่าความเที่ยงระหว่างผู้สังเกตเป็นรายคู่ (Interobserver / Interrater Reliability) ตามวิธีของ Polit & Hungler (1987 อ้างถึงใน ยุวดี ภาขา และคณะ, 2534: 123-124) (ดังแสดงในภาคผนวก ง)

โดยได้ค่าความเที่ยงจากการคำนวณ ดังนี้

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย คนที่ 1 สังเกตจำนวน 3 ครั้ง ค่าความเที่ยง 0.57 0.65 0.75

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย คนที่ 2 สังเกตจำนวน 3 ครั้ง ค่าความเที่ยง 0.68 0.75 0.86

ค่าความเที่ยงของแบบสังเกตที่ได้ มากกว่า 0.70 ขึ้นไป ยอมรับว่ามีความเที่ยงสามารถใช้ในการวิจัยได้

6.2) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง นำไปทดลองสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ เป็นรายบุคคลประกอบการบันทึกเทปคำสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมไว้ จำนวน 3 คน และไม่ได้ทำการสังเกต จำนวน 3 คน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 45 - 60 นาที แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาพิจารณาทำความเข้าใจคำตอบ ปฏิกริยาของผู้ตอบที่มีต่อคำถาม ความต่อเนื่องของเนื้อหาข้อคำถามและความเข้าใจของผู้ตอบรวมถึงการพิจารณาว่าได้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และหาข้อบกพร่องในการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย และแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยนำข้อบกพร่องที่พบมาแก้ไขปรับปรุงร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพิ่มเติม เกี่ยวกับข้อคำถามหลักของพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ และเทคนิคการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ช่วงเวลาในสัปดาห์ระหว่างวันที่ 5 มกราคม ถึง วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 รวม 6 สัปดาห์ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือติดต่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเลือกกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล กับผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี ชัยนาท และอาจารย์ผู้ประสานงานและนิเทศงานบนหอผู้ป่วยทั้ง 5 หอผู้ป่วย

2. ผู้วิจัยทำหนังสือติดต่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุที่ศึกษาวิจัย กับผู้อำนวยการโรงพยาบาลชัยนาท หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล และหัวหน้าหอผู้ป่วยทั้ง 5 แห่ง

3. ทำการรับสมัคร และคัดเลือกผู้ช่วยวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมการดูแลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน ซึ่งมีคุณสมบัติในการคัดเลือกดังนี้

3.1) เป็นพยาบาลวิชาชีพ หรืออาจารย์พยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในแผนกอายุรกรรม หรือศัลยกรรม มาอย่างน้อย 2 ปี

3.2) เป็นผู้นิยมให้ความร่วมมือ และเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และมีเวลาเพียงพอที่จะร่วมงานวิจัยครั้งนี้

โดยมีขั้นตอนและวิธีการฝึกผู้ช่วยวิจัย ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยให้ผู้ช่วยวิจัย ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารงานวิจัย ประกอบด้วย โครงร่างการวิจัย และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างละเอียด
- 2) โดยผู้วิจัยจะชี้แจง อธิบาย วัตถุประสงค์ ปัญหาการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการดูแล ให้กับผู้ช่วยวิจัยอย่างชัดเจนเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งซักถามข้อสงสัย เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและวิธีการที่ตรงกัน
- 3) นัดหมายกำหนดวันเวลา สถานที่ในการทดลองสังเกตพฤติกรรม
- 4) ฝึกหัดและทดลองสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ จำนวน 3 คน ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย แผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาลราชวิถี วันละ 1 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จะทำการสังเกต พฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาลพร้อมกันเป็นรายคู่ในแต่ละวัน จะทดลองสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา พยาบาล 2 ครั้ง หลังเสร็จสิ้นทดลองสังเกตในแต่ละวัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะมาหาความเที่ยงของการสังเกต และพูดคุยทำความเข้าใจ เกี่ยวกับเครื่องมือ และปัญหาที่พบในขณะที่ทำการสังเกต รวมทั้งปรับปรุงการสังเกตให้ ตรงกัน จนเกิดความเที่ยงตรงของการสังเกต มากกว่า 0.70 ขึ้นไป และพร้อมที่จะทำการสังเกตพฤติกรรมของ นักศึกษาพยาบาลในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป
4. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติและวิธีการที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ใน กลุ่มนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ป่วยสูงอายุในหอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรมและ ศัลยกรรม โรงพยาบาลชัชวาทัง 5 หอผู้ป่วย จำนวน 10 คน
5. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันวางแผนวัน เวลา สถานที่ในการสังเกต และกำหนดแผนการ สังเกตนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 โดยทำการศึกษาดารงการฝึกปฏิบัติงานในแต่ละหอผู้ป่วย ทั้ง 5 แห่ง ในโรงพยาบาลชัชวาท นัมาจัดตารางการสังเกตและตารางการสัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาลกลุ่ม ตัวอย่าง รวมถึงตารางการสัมภาษณ์ผู้ป่วยสูงอายุกลุ่มตัวอย่าง เรียงลำดับในแต่ละวัน และกำหนดจะทำการ สังเกตนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล คนละ 3 ครั้ง อย่างต่อเนื่อง ในแต่ละกิจกรรมการดูแลให้ การพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุได้แก่สถานการณ์ที่เลือกสรร รวม 6 สถานการณ์ดังนี้คือ
 - การตรวจวัดสัญญาณชีพ แบ่งเป็น 4 สถานการณ์ย่อย คือ การวัดอุณหภูมิร่างกาย การนับชีพจร การนับอัตราการหายใจ และการตรวจวัดความดันโลหิต
 - การทำความสะอาดร่างกายผู้ป่วยสูงอายุ
 - การให้ยารับประทาน

ใช้เวลาในการสังเกตแต่ละครั้ง 30 นาที และจะทำการจดบันทึกข้อมูล 15 นาที เพื่อเป็นการบันทึกข้อมูลให้ตรง ตามความเป็นจริง ไม่ใช่การบันทึกจากความทรงจำในแต่ละสถานการณ์การดูแลที่เลือกสรร นักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างสามารถจะแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุซ้ำกันในผู้ป่วยเดิมได้ จนครบภายในช่วงเวลา 3

ชั่วโมง ถือว่าเป็นการสังเกต 1 ครั้ง ทำการสังเกตนักศึกษาพยาบาลคนละ 3 ครั้ง อย่างต่อเนื่องกัน โดยใช้ช่วงเวลาสังเกตสัปดาห์ละ 2 วัน ต่อการสังเกตนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ได้แก่

วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เวลา 09.00 - 12.00 น.

ช่วงเวลาในการสังเกต เวลา 09.00 - 09.30 น. พัก 15 นาที

เวลา 09.45 - 10.00 น. พัก 15 นาที

เวลา 10.15 - 10.45 น. พัก 15 นาที

เวลา 11.00 - 11.45 น. พัก 15 นาที

วันศุกร์ เวลา 13.00 - 16.00 น.

ช่วงเวลาในการสังเกต เวลา 13.00 - 13.30 น. พัก 15 นาที

เวลา 13.45 - 14.15 น. พัก 15 นาที

เวลา 14.30 - 15.00 น. พัก 15 นาที

เวลา 15.15 - 15.45 น. พัก 15 นาที

โดยขณะสังเกตผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จะทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างได้อย่างอิสระ ในแต่ละวันผู้สังเกต 1 คน จะทำการสังเกตนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง เป็นรายบุคคล คนละ 3 ครั้ง อย่างต่อเนื่อง

6. ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย เข้าพบกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ด้วยการแนะนำตัว และชี้แจงอธิบายวัตถุประสงค์ ก่อนการเก็บข้อมูลอย่างคร่าว ๆ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง และขออนุญาตบันทึกเทปประกอบการสัมภาษณ์

7. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือในชุดที่ 1 และ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล และผู้ป่วยสูงอายุ และจะทดสอบระดับความรู้สึกตัวของผู้ป่วยสูงอายุทุกรายโดยใช้แบบทดสอบสมรรถภาพสมองของผู้สูงอายุ ดำเนินการก่อนที่จะทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแล และผู้วิจัยจะเป็นผู้กำหนดการมอบหมายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุให้อยู่ในความรับผิดชอบของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง

8. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลในสถานการณ์ที่เลือกสรรทั้ง 6 สถานการณ์ ตามแบบสังเกตพฤติกรรมทั้งหมด จนครบจำนวน 10 คน ตามวัน เวลา สถานที่ ตามแผนและวิธีการที่กำหนดไว้ในงานวิจัย โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการลดการเกิดปฏิกิริยาของผู้ถูกสังเกตที่ทราบว่ามีผู้สังเกต ที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยแสดง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อข้อมูลได้ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะพยายามไม่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลนั้น ๆ และจะไม่รบกวนต่อการสังเกตหรือการแสดงพฤติกรรมการดูแลของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยขณะที่ทำการสังเกต ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะยืนอยู่ในที่ที่เหมาะสม ที่สามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมการดูแลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน และไม่รบกวนต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล และจะเข้าร่วมในการปฏิบัติ

กิจกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมกับนักศึกษาพยาบาล โดยที่นักศึกษาพยาบาลจะเป็นผู้กระทำกิจกรรมการดูแลต่าง ๆ ด้วยตนเอง ขณะที่ผู้วิจัยและผู้ช่วย จะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือในบางกิจกรรมตามที่เห็นว่าเหมาะสม

ทำการสังเกตพฤติกรรมตามแบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้ง 6 สถานการณ์ โดยใช้การสังเกตอย่างมีโครงสร้าง (Structured Observation) ในการสังเกต 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมง โดยใช้ระยะเวลาช่วงของการสังเกตนาน 30 นาที และบันทึกข้อมูลลงในแบบสังเกตอย่างมีโครงสร้าง 15 นาที ถือว่าสิ้นสุดการสังเกตในแต่ละครั้ง ในแต่ละสถานการณ์การดูแล ถ้าพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกแต่ไม่พบในแบบสังเกตก็จะทำการจดบันทึกไว้ แล้วนำมาพิจารณาจัดกลุ่มพฤติกรรมในแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดต่อไป ภายหลังจะทำการสังเกตกลุ่มนักศึกษาพยาบาลในแต่ละคนอย่างต่อเนื่องจนครบ 3 ครั้ง และจะทำการสังเกตคนต่อไป จนครบ 10 คน รวมจำนวนการสังเกตทั้งสิ้น 30 ครั้ง ทั้งนี้จะทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแลที่นักศึกษาพยาบาลแสดงออก ตรงตามแบบสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความถี่ของพฤติกรรมการดูแลที่นักศึกษาพยาบาลแสดงออกมา ตลอดระยะเวลาในขณะที่สังเกต ผู้สังเกตสามารถที่จะจดโน้ตย่อยบันทึกพฤติกรรมการดูแลที่สำคัญ ๆ ได้

9. การบันทึกการสังเกต จะกระทำภายหลังสิ้นสุดการสังเกตในแต่ละครั้งทันที ภายในระยะเวลา 15 นาที โดยถ้าพบพฤติกรรมการดูแลที่นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติจริงและตรงกับพฤติกรรมการดูแลในแบบสังเกต ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงบันทึกในช่องพบพฤติกรรม ส่วนพฤติกรรมการดูแลใด ที่นักศึกษาพยาบาลกระทำ แต่ไม่มีในแบบสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะจดบันทึกพฤติกรรมการดูแลนั้นไว้ในช่องหมายเหตุ ตรงตามลำดับพฤติกรรมการดูแลที่พบตามเหตุการณ์ และเขียนสรุปสถานการณ์การดูแลที่นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติกับผู้ป่วยสูงอายุ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูล ความเรียบร้อย และความสมบูรณ์ของแบบสังเกต

10. ก่อนการสังเกตพฤติกรรมทุกวัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะนัดพบกัน เพื่อมาพูดคุยและทำความเข้าใจถึงปัญหาที่พบ และวิธีการสังเกตในขณะที่ทำการสังเกตที่ได้ประสิทธิภาพ เพื่อทำความเข้าใจและร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องในการสังเกตให้เที่ยงตรง

11. ภายหลังจากสิ้นสุดการสังเกตพฤติกรรมการดูแลในแต่ละวัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะทำการลงบันทึกภาคสนาม (Field note) หลังการสังเกตทุกวัน โดยจะลงบันทึก ใน 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง โดยไม่มีการตีความเป็น การเขียนบรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล สถานการณ์การดูแล เหตุการณ์ คำพูดของนักศึกษาพยาบาล สรุปรวมว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด กับใคร อย่างไร และทำไม

ส่วนที่ 2 จะบันทึกถึงวิธีการวิจัย วิธีการสังเกต ที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยปฏิบัติจริงทั้งที่ประสบความสำเร็จและเกิดปัญหา หรือพบข้อบกพร่อง ปัญหา อุปสรรคที่พบในการสังเกตแต่ละครั้งของผู้สังเกตและผู้ถูกสังเกต รวมถึงปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต และข้อมูลพฤติกรรมการดูแลที่ขาดหายไป หรือไม่สมบูรณ์

12. เมื่อเสร็จสิ้นการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ในนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ผู้ช่วยวิจัยจะต้องนำแบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลและบันทึกภาคสนาม ส่งคืนให้ผู้วิจัย เพื่อทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นต่อไป

13. ผู้วิจัยตรวจสอบวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการแจ้งกำหนดนัดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการสัมภาษณ์ซึ่งลึกเป็นรายบุคคล สัมภาษณ์ภายหลังจากที่ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแลเสร็จสิ้นในแต่ละบุคคล และแจ้งกำหนดการสนทนากลุ่ม

14. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุ (In-depth interviewing) จำนวนกลุ่มละ 10 คนโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยไม่ใช้แบบสอบถาม พร้อมทั้งการบันทึกเทปประกอบคำสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแนวคำถามปลายเปิดอย่างไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจน เป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็น ความคิด ความรู้สึก อธิบายให้เหตุผลและให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ เป็นอิสระ และเป็นธรรมชาติ สร้างบรรยากาศในการถามตอบที่คล้ายการพูดคุย มากกว่าการสัมภาษณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึกว่าตนกำลังถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์จริงมากที่สุด ในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ ในบางพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน และไม่พบในขณะทำการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยบนหรือผู้ป่วย พร้อมทั้งจะทำการจดบันทึกเฉพาะข้อความที่สำคัญ

15. ทำการบันทึกภาคสนามในข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ในกลุ่มตัวอย่างรายบุคคลในแต่ละวัน จนถึงสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

16. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล (Focus group Study) ทั้ง 10 คน ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ซึ่งลึกเป็นรายบุคคลเสร็จสิ้นสมบูรณ์ เพื่อการค้นหา และยืนยันความหมายพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ตามความคิดเห็น และตามรายงานการแสดงพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาล ระยะเวลาทำการสนทนากลุ่ม ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เวลา 13.00 - 15.00 น. รวมเวลา 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และมีผู้ช่วย 2 คน ในขณะที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม จะทำการบันทึกเทปเสียงประกอบการสนทนา ร่วมกับการจดบันทึกคำสนทนา บรรยากาศและพฤติกรรมที่สำคัญของผู้สนทนาทุกคน รายละเอียดของการจัดสนทนากลุ่ม (ดูในภาคผนวก ก)

17. ถอดเทปบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์ เป็นรายบรรทัดต่อบรรทัด ลงในแฟ้มลงรหัสข้อมูล และกำหนดเลขบรรทัด หลังข้อความ เป็นรายบรรทัด และผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ว่ามีความสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเตรียมเก็บข้อมูลในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ด้วยการชักถามข้อมูลเพิ่มเติม จนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

18. ทำการจดข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษา จากแฟ้มรายงานอาการของผู้ป่วยสูงอายุ (Nurse's note) นำมาลงบันทึกในแบบบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 10 ราย

17. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จากการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุและการสัมภาษณ์ซึ่งลึกกับ ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุ รวมทั้งจากการบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุ โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณจำนวน ร้อยละ พิสัย (Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) และนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ ประกอบความเรียง (ดังแสดงในภาคผนวก ง)
2. ผู้วิจัยได้คะแนนพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุในทุกสถานการณ์ที่เลือกสรร มาวิเคราะห์ด้วยตนเอง และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติ (SPSS/PC : Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer) ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้การแจกแจงความถี่และนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) ฐานนิยม (Mode) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ถอดเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ได้ข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลทุกข้อความ จัดบันทึกไว้ในแฟ้มการลงรหัส (Coding Instruction) และกำหนดเลขบรรทัดของการสัมภาษณ์กำกับไว้หลังข้อความทุกบรรทัด
4. ถอดเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ป่วยสูงอายุกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ได้ข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลทุกข้อความ จัดบันทึกไว้ในแฟ้มการลงรหัส (Coding Instruction) และกำหนดเลขบรรทัดของการสัมภาษณ์กำกับไว้หลังข้อความทุกบรรทัด
5. ถอดเทปบันทึกเสียงจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาพยาบาล ทั้ง 10 คน ได้ข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ทุกข้อความ จัดบันทึกไว้ในแฟ้มการลงรหัส (Coding Instruction) และกำหนดเลขบรรทัดของการสัมภาษณ์กำกับไว้หลังข้อความทุกบรรทัด
6. การตรวจสอบข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเป็นความหมายที่แท้จริง โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าคั่นข้อมูล (Data Triangulation) จากผู้ให้สัมภาษณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน โดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของนักศึกษาพยาบาล และการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลกลุ่มผู้ป่วยสูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องเดียวกัน
7. ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในข้อความที่ถอดจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุ และข้อความจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาพยาบาล ถอดข้อความเป็นรายบรรทัด (Sorting and Coding the data) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อความจะกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความครอบคลุม ความสมบูรณ์ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และจะทำการติดตามเก็บข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ ร่วมกับนำข้อมูลภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับข้อมูลที่ได้รับ เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
8. จัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Coding or Indexing Categorization) ทั้งข้อมูลที่ได้จากการ

สังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ช่วยสูงอายุ ประกอบกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาพยาบาล และ การบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาล ที่ได้ถอดข้อความไว้เป็นรายบรรทัด โดยผู้วิจัยทำการลงรหัสกลุ่มพฤติกรรมในข้อความย่อยแต่ละข้อความ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลในแต่ละด้านไว้ และลงรหัสหมวดหมู่พฤติกรรมไม่ซ้ำกัน และข้อความใดที่ผู้วิจัยไม่สามารถจัดหมวดหมู่ของข้อความย่อยในพฤติกรรมการดูแล ทั้ง 5 ด้านได้ ผู้วิจัยจะนำข้อความนั้นไปไว้ในส่วนกลุ่มอื่น ๆ

9. จัดทำการนำเสนอข้อความ (Quoting) ในการเสนอข้อความที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม การดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล และมีความสอดคล้องกันระหว่างข้อความนั้น ๆ ที่มุ่งบอกถึง พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุจากทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และ ในกรบันทึกการรายงานการดูแลผู้ป่วย

10. ทำการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมย่อย ที่แสดงถึงพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและตามการรับรู้ของผู้ป่วยสูงอายุ และนำมาอธิบายความหมายของ พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจริง สรุปเป็นผลการศึกษาวិจัยต่อไป